

การพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมสู่ THAILAND 4.0 :

บทบาทของภาครัฐ

ดร.ณัฐพล ณ์ภูรัฐสมบูรณ์

ผู้ตรวจราชการกระทรวงอุตสาหกรรม

กระทรวงอุตสาหกรรม

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก โดยการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 ของการส่งออกทั้งหมดของประเทศ และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 40 ของ GDP ทั้งประเทศ จากอดีตจนถึงปัจจุบันนับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มมีการนำเอาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 มาใช้ในปี พ.ศ. 2504 ภาคอุตสาหกรรมของไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเปลี่ยนจากการเป็นประเทศผู้นำเข้าสินค้าอุตสาหกรรม มาเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า จนกลายเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เพื่อการส่งออก รวมทั้งมีการพัฒนาระบบการผลิตตั้งแต่ยุค INDUSTRY 1.0 ที่นำเอาเครื่องจักรกลมาใช้ในการผลิต (Mechanical Technology) มาสู่ยุค INDUSTRY 2.0 ที่นำเอาเครื่องไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการผลิต (Electrical and Electronic Technology)

จนถึงยุคปัจจุบัน INDUSTRY 3.0 ที่นำเอาเครื่องอัตโนมัติมาใช้ในการผลิต (Automation Technology)

อย่างไรก็ดี จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน Robotics, Artificial Intelligence (AI), Internet of Things (IOT), Digital Technology และ Big Data Technology ทำให้ภาคอุตสาหกรรมของไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี มิเช่นนั้นภาคอุตสาหกรรมของไทยก็จะตกอยู่ใน Vicious Circle (วงจรอุบาทว์) ที่ทำให้อุตสาหกรรมไทยแย่งจนไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ปัจจัยหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของไทย เพื่อเข้าสู่ยุค INDUSTRY 4.0 ที่นำเอา เทคโนโลยีดิจิทัลและฐานข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้ในการผลิต (Digital and Big Data Technology) คือ การพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและทันทั่วทั้งที่ซึ่งภาครัฐมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดนโยบาย และมาตรการ เพื่อสนับสนุนให้การพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมสามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้

สภาพปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ทำให้ต้องมีการพึ่งพาแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก และอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก (Labor Intensive Industry) เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ ก็เริ่มย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นที่มีต้นทุนแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศไทย

นอกจากนี้ บุคลากรที่เข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมก็ขาดทักษะ และฝีมือการทำงานที่รองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องทำการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้คนไทยไม่นิยม ทำงานในภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งมีทักษะและความสามารถในการทำงาน ลดลงกว่าอดีตที่ผ่านมา

ระบบการศึกษาของไทยนับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมนักเรียนส่วนใหญ่ไม่นิยมเรียนสายอาชีวศึกษา (Vocational Education) แต่จะนิยมเรียนในระดับอุดมศึกษา (Higher Education) มากกว่า ไม่ว่าจะป็นสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชน ก็ตาม นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ที่เรียนด้านวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เมื่อจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีแล้ว จะไม่นิยมทำงาน ในภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม แต่นิยมเรียนต่อด้านบริหารธุรกิจหรือทำงานเป็นพนักงานขาย พนักงาน สถาบันการเงิน หรือพนักงานออฟฟิศ (White - collar Worker) มากกว่า งานภาคปฏิบัติในโรงงานอุตสาหกรรม สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่มีความคิดเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากการปลูกฝังแนวคิดหรือสิ่งที่พบเห็นจาก สังคมไทยมาเป็นเวลานานว่า ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์กรจะต้อง จบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรี และพนักงานที่จบสายอาชีวศึกษา มักจะได้รับเงินเดือนน้อยกว่าพนักงานที่จบปริญญาตรี นอกจากนี้ พนักงานที่จบสายอาชีวศึกษาจะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานช้ากว่า พนักงานที่จบปริญญาตรี และพนักงานที่จบสายอาชีวศึกษาแทบจะไม่มี โอกาสเติบโตเป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรได้เลยไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน

ของรัฐหรือเอกชนก็ตาม ดังนั้น คนรุ่นใหม่จึงมุ่งที่จะเข้าเรียนระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก ผู้ที่เรียนสายอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่มี ผลการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไม่ค่อยดีนัก และคาดว่าจะไม่สามารถ สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ จึงหันมาเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) แทน เมื่อจบ ปวส. แล้ว นักศึกษาส่วนมากก็ยังไม่เข้าสู่ตลาดแรงงานแต่จะพยายามเรียนต่อในระดับ ปริญญาตรีก่อน

ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมของไทยต่างประสบปัญหาการขาดแคลน บุคลากรสายอาชีวศึกษา และต้องจ้างนักศึกษาที่จบระดับปริญญาตรี มาทำงานสายอาชีวศึกษาแทน ทำให้เกิดปัญหาบุคลากรขาดทักษะฝีมือ และต้องจ้างบุคลากรด้วยต้นทุนที่สูงเกินควร ส่งผลให้ประสิทธิภาพ การผลิตต่ำลงและต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

นอกจากนี้ ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ที่เข้ามา ทำงานในภาคอุตสาหกรรม มักจะยังไม่สามารถทำงานได้ทันที ต้องนำมา ฝึกอบรมและพัฒนาความรู้อย่างน้อย 3 – 6 เดือน นั้นแสดงให้เห็นว่า ระบบการศึกษาของไทยยังมีความล้าหลัง ไม่สามารถตามเทคโนโลยี สมัยใหม่ได้ทัน เน้นการเรียนในเชิงทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ เครื่องมือ และอุปกรณ์การเรียนการสอนล้าสมัย และขาดการลงทุนเพื่อพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

ประสบการณ์จากการฝึกอบรม

จากการที่ได้รับทุนฝึกอบรมสำหรับการเสริมสร้างนักบริหารทรัพยากรบุคคลมีอาชีพ (Chief Human Resource Officer) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 และได้มีโอกาสเข้าร่วมศึกษาดูงาน ณ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ทำให้ได้เห็นรูปแบบการพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมของประเทศเยอรมนีที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี จนทำให้ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำระดับโลกมาเป็นเวลานานหลายทศวรรษ มีสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกไปจำหน่ายทั่วโลกเป็นจำนวนมาก สินค้าที่ผลิตในเยอรมันเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและมียี่ห้อสินค้า (Brand) เป็นที่ยอมรับทั่วโลก นอกจากนี้ยังเป็นผู้นำในการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ทุกประเทศทั่วโลกต้องจับตามองและพัฒนาตามให้ทัน เพื่อให้อุตสาหกรรมของตนยังสามารถแข่งขันในตลาดโลกต่อไปได้

การพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมของประเทศเยอรมนีนั้นเป็นการผสมผสานที่สมบูรณ์แบบระหว่างภาคการศึกษาภาคอุตสาหกรรม นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่นิยมเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาแต่นิยมเรียนสายอาชีพศึกษามากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในแบบ Dual VET (Dual Vocational Education Training) ซึ่งนักเรียนจะฝึกการทำงานภาคปฏิบัติในโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริษัทตามสายอาชีพที่ตนเลือกขณะเดียวกันรัฐบาลท้องถิ่นจะทำการจัดการเรียนการสอนวิชาบังคับพื้นฐานให้กับนักเรียนควบคู่กันไป นักเรียนที่เลือกเรียนในแบบ Dual VET นี้ นอกจากจะได้ประสบการณ์จากการทำงานจริงแล้ว ยังได้รับเงินเดือนจากบริษัทระหว่างที่เรียนอยู่อีกด้วย และเมื่อเรียนจบก็ได้รับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพเหมือนกับนักเรียนทั่วไป ซึ่งสามารถนำไปใช้สมัครเพื่อเรียนต่อในระดับปริญญาตรีหรือใช้สมัครงานที่ใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นบริษัทเดิมที่ตนเองฝึกงาน แต่ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มักจะเข้าทำงานในบริษัทเดิมที่ตนเองเคยฝึกงาน ซึ่งเท่ากับเป็นการรับประกันว่าเมื่อเรียนจบหลักสูตรนี้แล้ว ผู้สำเร็จการศึกษามิถึงงานทำแน่นอน ขณะเดียวกันบริษัทก็จะได้พนักงานที่มีความรู้และความสามารถตามที่ตนเองต้องการ สามารถปฏิบัติงานจริงได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการพัฒนาและฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้ที่ทำงานในบริษัทเอกชนซึ่งจบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาจะมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และได้รับเงินเดือนและผลตอบแทนไม่ด้อยไปกว่าผู้ที่จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อีกทั้งยังสามารถก้าวสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงขององค์กรได้อีกด้วย แต่ถ้าเป็นผู้ที่ทำงานในหน่วยงานของรัฐจะต้องจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงจะสามารถเติบโตในหน้าที่การงานได้ โดยต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าจึงจะสามารถเลื่อนขึ้นสู่ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานได้

ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยจำเป็นต้องทำการปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างเร่งด่วน จะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคการศึกษา และจะทำอย่างไรที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองด้านการศึกษาของคนรุ่นใหม่ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้บรรลุผลสำเร็จนั้นจะต้องทำควบคู่กันไป

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยอาจนำเอาตัวอย่างการพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมจากประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเช่นประเทศเยอรมนี มาใช้เป็นต้นแบบเพื่อการพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทของไทย ภาครัฐจำเป็นต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน และกระทรวงอุตสาหกรรม จะต้องร่วมกันกำหนดนโยบาย และมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะ Dual Education คือ ต้องรู้ทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างแท้จริงโดยภาคเอกชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับนักศึกษาเข้าฝึกทำงานตลอดระยะเวลาของหลักสูตร รวมทั้งจะต้องจ่ายเงินเดือนให้กับนักศึกษาที่ฝึกงานด้วย ซึ่งกระทรวงการคลังอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรการลดหย่อนด้านภาษีให้กับผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการศึกษาในลักษณะดังกล่าว

การศึกษาในลักษณะ Dual Education นี้ สามารถทำได้ทั้งในระดับอาชีวศึกษา (Dual Vocational Education Training) และระดับอุดมศึกษา (Dual Higher Education Training) แต่การศึกษาในลักษณะนี้ จะประสบผลสำเร็จไม่ได้หากไม่มีการออกกฎหมายหรือระเบียบที่ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในลักษณะที่มีมุ่งเน้นการฝึกภาคปฏิบัติเป็นหลัก เนื่องจากมาตรฐานการอบรมและฝึกปฏิบัติของแต่ละบริษัทอาจมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ ภาครัฐยังจำเป็นต้องจัดให้มีการเรียน

การสอนในวิชาบังคับพื้นฐานให้ทั่วถึงอีกด้วย เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ด้านวิชาการอย่างเพียงพอและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

ขณะเดียวกันภาคเอกชนจำเป็นต้องปรับปรุงระบบการบริหารงานบุคคล (Human Resource Management : HRM) ในองค์กรใหม่ โดยควรปรับเปลี่ยนระบบเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งในด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เงินเดือนและผลตอบแทน ตลอดจนการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงขององค์กร เพื่อจูงใจให้คนรุ่นใหม่ปรับเปลี่ยนทัศนคติและมุมมองด้านการศึกษาจากเดิมที่ต้องจบการศึกษาอย่างน้อยระดับปริญญาตรีเท่านั้น จึงจะก้าวหน้าได้ ไปเป็นจบอาชีวศึกษา มีงานทำแน่นอน รายได้ดี และมีอนาคตเช่นกัน

บทสรุป

การพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำพาประเทศไทยเข้าสู่ยุค THAILAND 4.0 ภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของไทย โดยอาจนำเอาตัวอย่างการพัฒนาบุคลากรของประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำของโลก อย่างเช่นประเทศเยอรมนี มาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาบุคลากรภาคอุตสาหกรรมของไทย

ประเทศไทยจำเป็นต้องทำการปรับปรุงระบบการศึกษาเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะ Dual Education มากขึ้น กล่าวคือ ต้องมีความรู้ทั้งภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี เพื่อให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีความรู้

ความสามารถและมีทักษะฝีมือที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมได้อย่างแท้จริง ภาคเอกชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานบุคคลเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาและผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งในด้านความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เงินเดือนและผลตอบแทน ตลอดจนการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงขององค์กร